České vysoké učení technické v Praze Fakulta elektrotechnická Katedra řídicí techniky

Instalace T_EXu pro Windows

Podrobný návod

19. prosince 2003

Petr Matouch 🚍

Úvod 1

Tento dokument má za úkol provést neznalého uživatele instalací publikačního systému TFX s nadstavbou LATEX a ukázat několik základních prvků psaní technické dokumentace. Byl vytvořen na základě potřeby studentů předmětu Moderní teorie řízení [1] publikovat práce v náležitém formátu bez větší znalosti problematiky. Veškerý popsaný software je zdarma ke stažení, je licencován GNU licencí [2], nebo je maximálně nutná registrace uživatele.

V sekci 2 popíšeme postup instalace potřebného software a jeho nastavení. Naistalujeme základní utility, jádro MiKTeX a prostředí pro editaci textů TeXnicCenter. V sekci 3 provedeme test správné instalace a pokusíme se napravit případné chyby. V sekci 4 popíšeme software pro psaní rovnic TeXaide. Sekce 5 ukáže práci s obrázky a možný software pro kreslení vektrové grafiky **PageDraw**. Nakonec v sekci 6 přidáme několik příkladů psaní z praxe.

MiKTeX a potřebné utility 2

2.1Adobe Arobat reader

http://www.adobe.com/products/acrobat/readermain.html [13MB]

Je to software na prohlížení a tisk PDF dokumentů. Pokud čtete tento dokument v elektronické podobě, je již na Vašem PC nainstalován.

GhostScript a GSview 2.2

http://www.cs.wisc.edu/~ghost/index.html [8MB+1.5MB]

Je to software nutný k prohlížení a tisku PS dokumentů, také je ke generování fontů pro vestavěný prohlížeč MikTeXu.

$\mathbf{2.3}$ MiKTeX

Kdo již má předpřipravenou distribuci, může krok Download vynechat.

2.3.1Download

http://www.miktex.org [setup 0,5MB;20-150MB] Toto je pouze instalátor, s jehož pomocí stáhnete balíčky distribuce LATEXu. Návod pro download:

- 1. Spustíme stažený instalátor.
- 2. Volba **Download only** jen stáhnete balíčky na lokální disk.
- 3. Volte velikost distribuce Large. MiKTeX 2.4 umí stáhnout a naistalovat potřebné balíčky za běhu, proto na PC s internetem postačí distribuce **Small**.
- 4. Dále volte FTP, ze kterého se budou balíčky stahovat. Nejlépe nějaký v Česku.
- 5. Složku balíčků volte libovolně.

MiKTeX Setup Wizard 2.4.1429	×
Setup Task Choose the primary task, MiKTeX Setup Wizard is to carry out.	
Choose one of the following setup tasks:	
Download required MiKTeX packages to a local package repository.	
Install Install MiKTeX from a local package repository.	
< <u>Z</u> pět <u>D</u> alší >	Storno

Obrázek 1: Instalační program MiKTeXu

2.3.2 Instalace

Předpokladem je, že máte složku balíčků někde na lokálním PC. Návod instalace:

- 1. Spustíme instalátor.
- 2. Volte Install.
- 3. Volte velikost distribuce **Small**.
- 4. Zadejte složku balíčků.
- 5. Nainstalujte vše do adresáře c:\texmf.
- 6. V Create LocalTEXMF tree volte c:\localtexmf.
- 7. Don't incorporate existing TEXMF tree.

2.3.3 Konfigurace

V nabídce Windows Start spusťte $MiKTeX \rightarrow MiKTeX$ Options.

🎒 MiKTeX Optio	ns 2.4.1398	? ×	
General Roots	TeX Formats	Languages Packages	V
Languages:			
Language	Hyphenation .	Synonyms 🔺 <u>N</u> ew	
 english french german ngerman basque catalan croatian ✓ czech danish dutch 	ushyph.tex frhyph.tex dehypht.tex bahyhp.tex cahyph.tex hrhyph.tex czhyph.tex dkhyph.tex nehyph96.tex	usenglish,USe patois,francais Edit Up Down	
estonian finnish greek hungarian icelandic italian	ethyph.tex fihyph.tex elhyph.tex huhyph.tex icehyph.tex ithyph.tex	magyar	

Obrázek 2: MiKTeX Options

V záložce **Languages** vyberte jazyk **czech** pro správné dělení slov a odškrtněte ostatní jazyky. Zmáčkněte **OK** a nelekněte se několika chybových hlášek, které jsou z důvodu Small instalace, protože některé součásti chybí, ale my je nepotřebujeme. Ostatní potřebné balíčky se instalují automaticky při prvním použití.

2.4 TeXnicCenter editor

http://www.toolscenter.org/products/texniccenter/download.htm [4,5MB]

Toto vývojové prostředí zjednodušuje práci s editováním zdrojových textů a obsahuje skripty pro překlad dokumentů do různých formátů. Základní vlastnosti má podobné všem běžným textovým editorům.

Při instalaci zvolte typickou konfiguraci. Po prvním spuštění tohoto programu v nabídce Start proveď te základní nastavení. Budete dotazováni na umístění hlavních spouštěcích programů MiKTeXu, které jsou v direktoráři c:\texmf\miktex\bin. Pod Windows XP preferujte volbu Use with MiKTeX. Vytvořili se tři překladové profily s výstupem do DVI, PDF a PS.

2.5 WinEdt editor $\bigcirc$

http://www.winedt.com [trial 4,5MB]

Jedná se o nejpoužívanější, ale bohužel komerční software. Je alternativou k TeXnicCenter.

3 TEST SPRÁVNÉ INSTALACE

3 Test správné instalace

Do editovacího okna TeXnicCenter napište a uložte do nějakého souboru tento text:

```
\documentclass{article}
\usepackage[czech]{babel}
\usepackage[cp1250]{inputenc}
\begin{document}
Můj první dokument v~\LaTeX u.
\end{document}
```

Na obrázku 3 jsou vyznačená potřebná tlačítka a informační okno překladače. Vyberte profil LaTeX=>PDF a zmáčkněte ikonu Překlad.

Obrázek 3: TeXnicCenter

Během prvního spuštění budete dotazováni na instalaci balíčků, hlavně *csfonts*. Odsouhlaste vše.

Pokud vše proběhlo a máte výstup v okně **Info** stejný jako na obr.3, je vše v pořádku. Pokud ne, chybí některé balíčky a musíte je nainstalovat ručně, což je popsáno v podsekci 3.1.

Výsledný dokument je možné prohlédnout zmáčknutím ikony **Zobrazení**. Prohlédněte si písmo, a pokud bude nepěkné postupujte dle návodu v podsekci 3.2. Vyzkoušejte přeložit a zobrazit pomocí dalších profilů.

3.1 Ruční přidání balíčků

MiKTeX 2.4 umí stáhnout a naistalovat potřebné balíčky za běhu v případě potřeby, ale tato funkce má problémy s Windows 98. Proto je někdy nutné naistalovat balíčky ručně.

- 1. Otevřte $MiKTeX \rightarrow MiKTeX$ Options, záložku Packages.
- 2. Zvolte v okně **Download Site** adresář s instalačními balíčky MiKTeXu, nebo na PC s internetem vzdálený server s balíčky.
- 3. V seznamu zaškrtněte balíček Languages $\rightarrow$ Czech/Slovak $\rightarrow$ csfonts.
- 4. Také Formats $\rightarrow$ LaTeX $\rightarrow$ Basic LaTeX $\rightarrow$ geometry.
- 5. Ještě Formats $\rightarrow$ LaTeX $\rightarrow$ LaTeX Packages $\rightarrow$ picins, což je styl pro obtékané obrázky.
- 6. Zmáčkněte OK.
- 7. Proveď te znovu překlad dokumentu.

3.2 České fonty

Pokud je písmo v PDF dokumentu kostrbaté, musíte ručně zvolit použití csfonts.

- 1. Pomocí TeXnicCenter editoru otevřte soubor c:\texmf\pdftex\config\pdftex.cfg.
- 2. Přidejte do něj řádek map +csfonts.map.
- 3. Dokument znovu přeložte a zobrazte.

4 TeXaide pro psaní rovnic 🚍

http://www.dessci.com/en/products/texaide/ [1MB, registrace]

Je to jednoduchý editor rovnic s možností přímého kopírování do zdrojového textu dokumentu.

Obrázek 4: TeXaide

Pro nastavení zaškrtněte Format→Inline Equation a v Edit→Translators... zrušte Include MathType. Použití je jednoduché: napište rovnici, označte myší, zmáčkněte CTRL+C a v textu CTRL+V. Dostanete $l = \sqrt{x^2 + y^2}$ což se přeloží jako $l = \sqrt{x^2 + y^2}$.

Časem zjistíte, že způsob zápisu rovnic ve zdrojovém textu není nijak složitý a TeXaide budete využívat jen minimálně.

5 Obrázky a PageDraw

Základní formát pro obrázky je EPS. Ten není v PdfT_EXu podporován, tam je základním formátem PDF a dále jsou podporovány TIF, JPG a PNG. EPS obrázky, které chceme použít v PdfT_EXu, musíme převést na PDF pomocí nějaké utility, např. popsaná v sekci 5.1. PdfT_EX je stále ve vývoji, tak je jen otázkou času, kdy budou podporovány všechny formáty obrázků. Je dobré kreslit vektorovým softwarem, protože výsledný soubor je menší a při zvětšování se nedělí na pixely. Vhodný vektorový software je popsán v sekci 5.2.

Obrázek z Matlabu získáte ve formátu EPS pomocí $\mathbf{File}{\rightarrow}\mathbf{Export...}$.

5.1 ImageMagick

http://www.imagemagick.org[6,5MB]

Jedná se o vhodný software na konverzi všemožných formátů obrázků. Po instalaci je použití jednoduché. V příkazovém řádku spusťte convert zdroj.eps cil.pdf. Přípona souboru určuje zdrojový a cílový formát.

5.2 PageDraw

http://www.mayura.com[0,5MB]

Je to software pro kreslení vektorové grafiky. Buhužel jeho poslední verze Mayura Draw, která je dle mého názoru asi nejlepší svého druhu, není zdarma. Ale můžete stáhnout a nainstalovat starší verzi, která má méně funkcí a nastavení vkládání textů je tam trochu složitější. Instalace fontů pro PageDraw 2.04:

- 1. Nainstalujte Adobe Type Manager Light. http://www.adobe.com/products/atmlight/main.html[12MB]
- V jeho konfiguraci vyberte některé fonty z c:\texmf\fonts\type1\urw a zmáčkněte Add. Doporučuji přidat *curier* a symbol. Tyto fonty nepodporují české znaky.
- 3. Pak v PageDraw je možno vkládat text.

Po nakreslení obrázku získáte EPS soubor pomocí menu $\mathbf{File}{\rightarrow}\mathbf{Export...}$.

6 Psaní dokumentu

Zde popíšeme zdrojový text dokumentu a ukážeme základní možnosti psaní technické dokumentace. Pro výstup do PDF použijte PdfTEX výběrem překládacího profilu LaTeX=>PDF.

6.1 Projekt

Doporučuji používat projekty v TeXnicCenter. Vytvoří se v File $\rightarrow$ New project... . Je dobré psát ve více souborech, které jsou pak přidány pomocí \input{soubor.tex}. Případně pro lepší orientaci si přidat jen právě psanou sekci a ostatní zakomentovat znakem %. I když zrovna editujeme jiný než hlavní soubor, můžeme přeložit celý projekt, a tím se při překladu vyhneme nutnosti přepnout nejdříve na hlavní soubor.

6.2 Hlavní soubor

Hlavní soubor vypadá nejčastěji takto:

```
\documentclass [a4paper,12pt]{article}
\usepackage[top=2.5cm, bottom=2cm, right=2cm, left=2cm]{geometry}
\usepackage[czech]{babel}
\usepackage[cp1250]{inputenc}
\usepackage[pdftex]{graphicx}
\usepackage[colorlinks]{hyperref}
\usepackage{picins}
\usepackage{tabularx}
\usepackage{float}
%-----
                 _____
\begin{document}
\input{nadpis.tex}
\input{abstrakt.tex}
\input{uvod.tex}
\input{rozbor.tex}
\input{experiment.tex}
\input{diskuze.tex}
\input{reference.tex}
\end{document}
```

Vytváříme tak dokument, který je velikosti A4 s písmem velikosti 12pt typu *article* (článek) a definujeme velikost okrajů *geometry*. Pro české názvy obrázků a tabulek použijeme *babel* s nastavením *czech*. Budeme psát v kódování *cp1250*. Dále přidáme několik předdefinovaných stylů: *graphicx* a *float* pro obrázky, *picins* pro obtékané obrázky, *tabularx* pro formátování tabulek a *hyperref* pro hypertextové odkazy. Můžeme přidat jakékoli další dle potřeby. Základní nápovědu o funkcích získáte umístěním kurzoru k názvu funkce a zmáčnutím **F1**. Veškeré styly a jejich funkce jsou popsány v dokumentaci na c:\texmf\doc\latex.

Zdrojový kód dokumentu se píše mezi \begin{document} a \end{document}. V našem případě máme dokument rozdělen do několika souborů na části po jednotlivých sekcích.

6.3 Psaní textu

Text se píše s interpunkcí Windows kódováním. Řídicí funkce začínají znakem $\$. Základní funkce jsou:

• \section{Název\label{sec:nazev}}

Vytvoří nadpis s číslem sekce a návěštím odkazu. Podobně \subsection a \subsubsection jsou podsekce.

• \indent

Provede odsazení na začátku odstavce. Z důvodu kompatibility s jinými národními zvyklostmi je nutné občas vynutit odsazení pomocí \indent\indent .

• \\ nebo prázdný řádek Ukončí odstavec.

• \textbf{Silné}

Provede tisk **Bold** fontem. Podobně se dá psát i kurzívou, v záložkách pod menu editoru jsou i různé další ikony, které mění font označeného textu.

6.4 Program Vlna

ftp://math.feld.cvut.cz/pub/olsak/vlna/ [0,1MB]

Pro správné zalamování řádků podle typografické normy se používá místo mezery za jednopísmennými slovy (např. a,v,k,u) znak ~. To při následném zpracování zabrání zalomit řádek na nevhodných místech. Program **Vlna** v zadaném zdrojovém textu takové změny provede automaticky.

Pro jednodušší práci si ho můžeme přidat jako profil.

- 1. Stáhněte soubor *vlna32.exe* a zkopírujte do c:\texmf\miktex\bin.
- 2. V menu TeXnicCenter otevřte Build $\rightarrow$ Define Output Profiles... .
- 3. Add a nadpis Vlna.
- 4. Zašktrněte Run LaTeX in this profile.
- 5. Do Path napište C:\texmf\MiKTeX\bin\vlna32.exe.
- 6. Do Command napište -1 %pm
- 7. Dejte OK.
- 8. Pro aplikaci každý zdrojový text přeložte s profilem Vlna.

6.5 Reference

- Odkazy na obrázky, tabulky, rovnice a sekce se vkládají pomocí \ref{typ:nazev}, kde typ určuje číselnou řadu. Ve výstupu je pak jen číslo odpovídajícího objektu. Typ pro obrázky je fig, pro tabulky tab, rovnice eq a pro sekce sec. Návěst je definována pomocí \label{typ:nazev} a umísťuje se do textu do místa cíle odkazu.
- Odkazy do literatury a citace se píšu pomoci \cite{odkaz}. Seznam literatury a zdrojů se definuje nejjednodušeji v souboru *reference.tex* takto:

```
\addcontentsline{toc}{section}{Reference}
\begin{thebibliography}{99}
    \bibitem{odkaz} \textsc{Autor} \textit{Název.} SNTL, Praha 1990
    \bibitem{odkaz2} \textsc{Autor} \textit{Název.} Skripta ČVUT, Praha 1998
\end{thebibliography}
```

Jinou možností je použít ${\rm BibT}_{\!E\!}\!X$, což je nadstavba pro správu citací a referencí.

• Internetové odkazy se píšou pomocí \href{http:\\www.adresa.cz}{Název}.

Při přidání referencí nefungují odkazy hned, je potřeba vícekrát dokument přeložit aby se aktualizovaly.

 $\bigcirc$

6.6 Tabulky

Vytvářejí se pomocí *tabular* nebo vylepšené verze *tabulax*. Příklad:

```
\begin{table}[H]
  \centering
  \caption{Název\label{tab:nazev}}
  \begin{tabular}{|p{1.2cm}|p{1.2cm}|p{1.2cm}|}
    \hline k=1 & k=2 & k=3 \\
    \hline 0.4613 & 0.1802 & 0.2002 \\
    \hline
  \end{tabular}
\end{tabular}
```

Sloupce se definují jejich šířkou. Znak | znamená vertikální čáru mezi sloupci. Příkaz \hline nakreslí horizontální čáru mazi řádky. Sloupce jsou odděleny znakem & a řádky znakem \\.

6.7 Rovnice

Rovnice se to textu vkládají mezi dva znaky \$, stejně jak je popsáno v sekci 4. Číslované rovnice se do textu vkládají pomoci *equation*, ale bez počátečního a koncového znaku \$. Příklad:

```
\begin{equation}
  \label{eq:rovnice}
  l = \sqrt {x^2 + y^2}
  \end{equation}
```

Rovnice (1) z příkladu pak vypadá následovně:

$$l = \sqrt{x^2 + y^2} \tag{1}$$

6.8 Vkládání obrázků

Obrázky se vkládají takto:

```
\begin{figure}[H]
 \begin{center}
   \includegraphics[width=5cm]{nazev.pdf}
   \caption{Nadpis}
   \label{fig:reference}
   \end{center}
 \end{figure}
```

Parametr [H] znamená umístění právě zde a je k němu potřeba styl \usepackage{float}. Velikost obrázku ve výsledném dokumentu v našem případě určujeme jeho šířkou a výška se přizpůsobí ve stejném poměru.

6.9 Vkládání obtékaných obrázků

Zvláštním případem je vkládání obtékaného obrázku. K tomu je potřeba styl *picins*. Nainstaluje se při prvním použití inicializace \usepackage{picins}.

Obtékané obrázky se vkládají takto:

```
\piccaptionoutside
\piccaption{Název\label{fig:reference}}
\parpic(6cm,5cm)[1]{\includegraphics[width=6cm]{obr.pdf}}
```

Rozměry za parpic určují velikost boxu pro obrázek. Parametr [l] znamená umístění vlevo, může být i vpravo použitím [**r**]. Je nutné zkusit několik nastavení, než bude výsledek podle vašich představ.

7 Závěr

Tento dokument je jen základní ukázkou jak používat LATEX pro Windows. Praxí určitě zjistíte, že některé věci se dají dělat lépe nebo jednodušeji a časem pochopíte i proč se to tak píše. V menu TeXnicCenter je mnoho předdefinovaných pomocných skriptů, a proto doporučuji si je vyzkoušet a případně se podívat do manuálu pro popis jejich použití. Veškeré informace naleznete v adresáři c:\texmf\doc, nebo na internetu http://www.cstug.cz.

Přeji příjemné T_EXování.

Reference

- ROUBAL J. A PEKAŘ J. Moderní teorie řízení[online]. Poslední revize 2003-07-01 [cit.2003-12-18] http://dce.felk.cvut.cz/mtr
- [2] LHOTKA V. Neoficiální překlad GNU licence[online]. Poslední revize 1991-07-02 [cit.2003-12-18] http://staff.cesnet.cz/~lhotka/gnugpl-cz.html